

hogy Isten másoknak is adott szemeket, hogy lássanak és füleket, hogy halljanak, megkötöm a békét a fiatalssággal, bohóságaiival és gondatlan észjárásukkal.

Hogy is ne tennem, midőn részben magamra ösmerek?

A természeti élet körforgása változatosságában ismétlődő és örökös. A nagy légürben elhelyezkedett bolygók és csillagrendszerek a maguk körvonalozott utját járják be ismét. A növények, fák, állatok, egyszóval minden a mi lesz, fejlődik, elhal, és megelevenedik az utódokban. Az emberi életben is annak minden egyede halad a maga pályáján — ugyanazon időközben, a bennük élő fejlődő gondolat menettel. Mindig ugyanaz marad a darab, csak a viszonyok érdekesen változnak és az abban játszó és azok által vezérelt szereplők.

BÁRÓ PETRICHEVICH-HORVÁTH KÁLMÁN.

KÜLÖNFÉLÉK.

A brit- és külföldi unitárius társulat ez évi közgyűlését f. évi máj. 25-dik s következő napjain fogja Londonban megtartani, a melyen egyszersmind a XX-dik évszázad is megünnepli. Ugyanakkor tartja folytatólag az unitáriusok és más szabadelvű vallások gondolkozóinak és művelőinek a mult évben, kapcsolatban az amerikai unitárius társulat jubiliáris ünnepéye alkalmából Bostonban megalakult nemzetközi Tanácsa is (International Council of Unitarians and other liberal religious thinkers and workers) első közgyűlését. Az előjelek szerint e gyűlés kiváló fontosságúnak mutatkozik, a mennyiben abban résztvenni az angol és amerikai unitáriusokon kívül nagy számmal jelentkeztek Európa csaknem minden államából hírneves tudósok; sőt ezek közül is többen felolvasásokat is fognak tartani; mint Bonet-Maury, Jean Reville Párisból, Hocart Brüsselből, Pfleiderer Berlinből, Janson Krisztianiából, Andre Florenczből, Tchertkoff, Tolstoynak egy barátja Oroszországból, Zennuke Toyosahi Tokióból, Humphry Uzal Calkuttából stb. Egyházunkból is Boros György és Józán Miklós bejelentették elmenési szándékukat és hogy felolvasásokat fognak tartani. Sajnos, hogy püspökünk, kit mindkét Társulat titkára meghívott, nem mehet el és nem vehet részt e gyűlésekben. Jövő fűzetünkben mindkét gyűlésről a lehetőleg kimerítő ismertetést fogunk adni.

Az egyetemi prot. theol. facultás ügyében az erdélyi ref. egyházkerület igazgató-tanácsa előterjesztést tesz az egyetemes konventnek. Az Erd. Prot. Lap legutóbbi száma egész terjedelmében közli az igazgató-tanács felterjesztését, a mely az egyetemi prot. theol. facultás szervezését szükségesnek ítélvén, véleményes javaslatát a következőkben foglalja össze: „1. A protestáns theologiai fakultást a budapesti és kolozsvári egyetemen kell szervezni; fenhagyatván minden egyházkerületnek a joga eddigi theologiai akadémiája fenntartásához, de ha a terv bármiféle okból megvalósítható nem volna, úgy első sorban a kolozsvári tudomány-egyetemet kellene protestáns theologiai fakultással kiegészíteni. 2. A létesítendő protestáns theologiai fakultást a hazai protestáns felekezetek (ev. ref., ágost. hitvallású és unitárius) közösnek tekintik, s ez alapon a bibliai, egyháztörténelmi és vallásbölcészeti tárgyak előadására közös tanszékek szervezendők, míg a dogmatika és gyakorlati theologiai tudományok előadására, mint a melyek a felekezetek közti különbségeket leginkább kidomborítják, felekezetenként külön, úgynevezett confessionalis tanszékek állítandók fel. 3. A protestáns theologiai fakultás állami intézmény, melynek minden személyi és dologi kiadásait az állam fedezi; de a theologiai tanárok kinevezésénél a kijelölés jogának megadásával, az egyházaknak is befolyás biztosítandó. 4. A papok képesítésénél s a papi oklevelek kiadásánál is bizonyos jogkör biztosítani kell az egyháznak. 5. A protestáns theologiai fakultások tanárai és hallgatói ugyanazon jogokban részesíttessenek, mint a többi fakultások tanárai és hallgatói. 6. A theologiai fakultások mellett protestáns theologiai internátusok is szervezendők, hol a theologusok mellett protestáns tanárjelöltek is otthont találnának. Ez internátusok költségeit az egyházak hordozzák“.

A protestantismus veszteségei. *Sylvester Domokos* a magyar reformátusok egyik legkiválóbb szónoka márt. 4-én meghalt. Előbb Székely-Udvarhelyt, azután Vizaknán és végül Szászvároson volt pap, hol rövid szenvedés után bevégezte hasznos életét. Több beszéde jelent meg, melyek őt ismertté tették. Neve világos főt, kitünő értelmet, nagy szónoki erőt és nemes jellemet jelent, s türelmet és testvériességet. Ebben él tovább az ő emléke.

A protestantismusnak másik nagy vesztesége *Molnár Albert*. A theológiát Nagy-Enyeden végezve tanulmányai tökéletesítésére külföldre ment s tanult Németországon és Franciaországban. Pályáját mint tanár kezdte s mint pap folytatta: Sámsondon, azután Maros-Vásárhelyen. Mikor Kolozsvárt a ref. theol. facultást felállították, a gyakorlati theol. tanára

lett és az „Erdélyi Prot. Lap“ szerkesztője. Molnár Albert minden helyen díszre volt egyházának, kitűnő tehetség, fegyelmezett gondolkozó, harmonikus lélek, jeles író volt, és e tulajdonságokkal: illustris szónok. És ehhez hozzá kell adni az embert is, mely a benső emberen épült föl. Ez fénylik elő a Molnár Albert emlékezetéből.

A jezsuita moral az osztrák parlament ülésain febr. hóban felszínre került. Nem úgy mintha az osztrák honatyák e moral mellett szálltak volna síkra, hanem azt interpellatio tárgyává tették. Liguori Alfonz mult százbeli egyházatiya moraltheológiája, melyet a katolikusok tanítanak, Grassmann által egy iratban lelepleztetvén, különösen a gyóntatás körüli eljárásra vonatkozó utasításai visszatetszést keltettek és a nagy német párt interpellatiót nyújtott be a parlamenthez. A klerikálisok hevesen tiltakoztak az interpellatio ellen s annyit el is értek, hogy az ülés jegyzőkönyvébe nem vették azt fel; de a közlött szemelvények megmutatták, hogy mily morallal táplálják a papságra készülő növendékeket, megmutatták, hogy milyen a jezsuita moral. Maga egy katolikus nagy tudós, Döllinger már évekkel ezelőtt nyíltan megírta, hogy Ligouri erkölestana „hamis“. — A mi az osztrák parlamentben történt, csak intés lehet a protestánsoknak, hogy a tiszta keresztény moralt tanítsák és azt megvesztegetni ne engedjék. A protestantismusnak ez volt mindig egyik erőssége. És a jezsuita befolyással szembe erősebb védfalat ma sem állíthat egy protestáns egyház se, mint a tiszta keresztény moralt a tanban, a puritanismust a gyakorlatban.

A róm. kath. egyház a XIX. évszázban. A keleti egyháznak egy kiváló tudósa, Kyriakos, atheni tanár a 19. százévre visszatekintve a róm. kath. egyházzal ezeket írja: „A 19. százévnak első fontos eseménye a XV. Clement pápa által (1772) felosztatott jezsuitarendnek a visszaállítása volt. E visszaállítás 1814-ben történt VII. Pius által. A jezsuitáknak, e minden haladás ellenségeinek újra megjelenése jeladás volt a francia forradalom s Voltaire, Rousseau és az encyclopaedisták eszméi által megrendített pápaság újra megerősítésére. E reactionarius áramlat, melynek vezetői főleg De Maistre és Bonald voltak, rövid időn hatalmába kerítette az egész róm. kath. egyházat és theologiai téren csakhamar elfojtott minden szabad mozgalmat, mely a rossz egyházi viszonyoknak a megjobbítását, valamint a kereszténységnek az újkor előhaladásával és a tudomány új eredményeivel való kibékítését tartotta szem előtt. Ennek az egész mozgalomnak a záróköve a vatikani zsinat (1870) volt, a melyen a szeplőtelen fogantatásnak IX. Pius által már 1854-ben kihirdetett dogmáját, XVI. Gergely és

IX. Pius hírhedt encyclikáit és az utóbbinak syllabussát, — melyek az újkor népeinek szabadságait, valamint az egész újkori fejlődést kárhóztatták, — ünnepélyesen szentesítették és kimondták a pápa csalhatatlanságát. A csalhatatlansági nyilatkozat vak engedelmességre kényszeríti az egész katolikus világot a pápai akarat iránt, mivel minden az ellenvaló igény ki van zárva s vita és vizsgálódás lehetetlenné téve. A csalhatatlansági nyilatkozatra következett ugyanabban az évben a német-francia háború alatt Róma elfoglalása az olaszok által és a pápák világi hatalmának a megszüntetése. A 19. százév összes pápai, VII. Pius, XII. Leo, VIII. Pius, XVI. Gergely, IX. Pius és XIII. Leo a legbuzgóbb támogatói voltak a jezsuiták tevékeny segítségével ennek a reaktionarius mozgalomnak. Franciaország szabadelvű katolikusainak küzdelme (Lamenaís és Lacordaire) és más országok katolikusainak küzdelme a jezsuita szellem uralma ellen hiábavaló volt. Hiába tiltakoztak Németországban, Franciaországban és más országokban a kath. theologia kiválóbb képviselői is (Döllinger, Hyacinthe) a vatikáni irány és a csalhatatlanság ellen. Ezért elváltak és megalkották az ó-katolikus egyházat, melynek alapját a kilenez első százév kereszténysége és a hét egyetemes zsinat határozatai teszik. Az ó-katholicizmust e szerint tehát úgy lehet tekinteni, mint megújítását a schisma ideje előtti nyugati catholicizmusnak, s illetve mint visszamenést eme catholicizmusra. Ez új pápai dogmák és a minden előhaladás elleni eme harc, a mik a 19. százbeli római egyház szellemi munkájának a tartalmát tették, harcra hívták ki az egész tudományos világot; de fájdalom, küzdelmük hiába való volt. A pápaságnak szégyentelen merényletei, hogy a papság felül áll az államokon és hogy joga van a tudománynak és a népnevelésnek minden kérdésébe belenyulni s a házassági és válóügyekben önhatalmulag határozni, a különböző államok kormányait arra kényszerítették, hogy a jezsuitákat és más rendeket, melyek a népoktatást magukhoz ragadták, országukból kiutasítsák. Továbbá a törvényhozás útján behozták a polgári házasságot és a klérust a népoktatásból kizárták. De még ezzel se értek el eredményt. Mivel a pápák mindig ragaszkodtak az ó nonpossumus-ukhoz és újjuktól el nem tértek. Így a pápai egyház és az újkor között napról-napra mind nagyobb lett a szakadás. A katolikus népek mindenütt két táborra vannak osztva, az egyik részen állanak a tudatlan, műveletlen tömegek az ó asszonyaikkal, a jezsuitáknak és a jezsuitásan nevelt, a legsötétebb vakhitbe sülyedt katolikus papságnak fanatikus párthívei; a másikon pedig a művelt katolikusok, kik a katolikus vallástól napról-napra mindinkább elidegenednek. A 19. százév

pápái most aztán arra igyekeztek, hogy az Európában elvesztett földet némileg egyebbütt nyerjék vissza, a katholicismusnak kelet orthodox népei között teljes buzgalommal való terjesztésére, Ázsiában, Áfrikában és Amerikában terjesztésére. Különösen XIII. Leo teljes kitartással munkál ezen a téren, a nélkül azonban, hogy, a mint tudva van, az orthodox kelet katholicizálásában bármit is el tudott volna érni“.

Oroszországban Tolstoi gróf kiátkozása ügyében újabb nyilatkozatok történtek. Azóta, hogy a múlt évben a papságnak titkos utasítás adatott, hogy Tolstoit halála esetén ne részesítsék egyházi temetésben és az egyházi hatóságnak ez intézkedése nyilvánosságra jött, Tolstoit az egész művelt világ minden részéből üdvözölték, valósággal tünettek mellette. A hivatalos egyház ezzel szemben jónak látta nyilatkozatokat adni közre. Ujabban Antoni pétervári metropolita nyilatkozik Tolstoi feleségének hozzá intézett levelére. A metropolita egyebek közt ezeket mondja:

„Nagyságos asszonyom, Zsófia Andrejevna grófné!

Nem az a bűn, amit a synodus eselekedett, a mikor kihirdette az ön férjének az egyháztól való elszakadását; de súlyos bűn az, amit ő maga eselekedett önmagával, a mikor kitepte magát a Jézus Krisztusban az élő Isten fiában, Megváltónkban és ülvösségünkben való hit kötelékéből. Ezért az elszakadásért már rég kifejezést kellett volna adnia fájdalmas panaszának. És természetes, hogy férjének romlását nem valami telinyomtatott *papírrongy* okozza, hanem az, hogy elfordult az örök élet forrásától. A keresztény élet Krisztus nélkül el sem képzelhető, mert az ő szavai szerint „a benne hívő örök életet nyer és áthatol az életen és a halálon egyaránt; de a ki benne nem hisz, az nem fogja látni az életet és magára vonja Isten haragját“ s egy emberről, a ki megtagadja Krisztust, nem mondhatunk egyebet, mint hogy az életből a halálba jutott. Ebben áll férjének romlása, de ennek is csak egyedül ő és nem más az okozója.

Az egyház, a melynek tagjai közé ön tartozik, azokból áll, akik Krisztusban hisznek; és az egyház Istennek nevében megáldja tagjai életének minden fontosabb mozzanatát: a születést, a házasságot, a halált, az ember fájdalmát és örömet; de nem teszi, nem teheti ezt hitetlenekkel, pogányokkal, azokkal, kik tőle elszakadtak és sem imát, sem áldást nem kívánnak tőle s kik egyáltalán nem is tartoznak kötelékébe. Az egyház szempontjából tehát a synodus határozata teljesen érthető, természetes és világos, mint Isten napja. Isten szeretete végtelen, de az sem bocsájt meg mindent s mindenkinek. A szentlélek gyalázását sem

ezen, sem a másvilágon nem bocsájtják meg. (Math. 12. 32.) Az Ur mindig szeretettel közeledik az emberhez, de ez olykor nem is siet a szeretet elébe, fűt az Ur színe elől és így tönkre megy. Krisztus a kereszten ellenségeiért imádkozott, de azért ő is megemlítette nagy fájdalommal beszédében, hogy „az elveszett gyermek tényleg elveszett“. (János 17., 12.) A míg férje él, nem lehet azt mondani, hogy végképp elveszett; de teljes igazsággal mondták róla, hogy elszakadt az egyháztól, hogy annak nem tagja többé mindaddig, míg nem vezekel és vele újból nem egyesül.

A mikor a mult évben a lapok révén elterjedt a gróf betegségének hire, az egyház szolgálói előtt fölmerült a kérdés: méltó-e ő, a hitehagyott, egyházi temetésre és arra, hogy imádkozzanak lelkiüdvéért? A synodushoz fordultak, a mely titokban adott feleletet és ez a felelet nem lehetett más, mint a következő: *nem részesülhet egyházi temetésben, hacsak vissza nem tér az egyház alapelveihez.* Ebben nem volt fenyegetés, de más felelet nem volt adható és nem hiszem, hogy akadna lelkész, a ki a gróft keresztény módon eltemetné és ha mégis akadna ilyen *tszeségtelen* ember, akkor az illető egy hitetlennek keresztényi eltemetése által a szent ritust bűnös módon profanizálná. De mire való is volna az ön férjén erőszakosságot elkövetni? Hiszen kétségtelen, hogy ő maga sem kíván keresztény temetést“.

Bármennyire igyekszik is Antoni metropolita a szent zsinat kiátkozó határozatát indokolni, indoklásának csak is azok előtt lehet sulya, kik az ügyet, miként ő, dogmai szempontból nézik; de nem azok előtt, a kik azt a Jézus vallásának szempontjából tekintik. A metropolita levelében az orosz egyház hitvallása és a Jézus vallása egymással össze vannak tévesztve. A kiátkozás, akár a római szent halomról szálljon el, akár a szent orosz egyház pétervári titkos zsinatából jöjjön, nem keresztény tan. A kiátkozás mindig a kiátkozóra hull vissza, a Sanhedrimé a Sanhedrimre, a szent orosz zsinaté a szent orosz zsinatra. És a kiátkozásnak hatása sincs, hogyha az olyanokra vonatkozik, kik a vallás lényege ellen nem vétnek. Sőt az az emberekben mindig ellenkező hatást szokott kelteni. Ezért hogy Tolstoit, bár az orosz egyház hivatalos hitvallását nem követi, de a Jézus evangéliumának híve, az egész mivolt világ rokonszenve kíséri. Az emberiségnek megvan és a legtöbb esetben nyilvánul a jó érzéke. Bradlaugh-t, az atheistát az angol parlament nem akarta tagjává fogadni, míg a parlamentben szokásos s minden vallásos ember által elmondható esküt le nem teszi. Ha akadtak is egyesek, kik az egyéni meggyőződés jogánál fogva

Bradhaugh-t igazolhatni vélték, de az emberek nem gyúltak sem Angliában, sem azonkívül rokonszeuvre iránta. Az Antoni metropolita által úgynevezett „papirrongy“ a Jézus evangéliumának szellemében van telírva, s Tolstói mellett készséggel foglalnak állást az egész világon az emberek. A hatalomnak, hogyha az oly nagyméretű is, mint az orosz szent zsinaté, ha csupán formalismusban dolgozik, csakis burokratikus egyénekre lehet hatása, de azokra nem, kik a lényeket a formán felülhelyezik. — Hanem a mennyire nem menthető a szent orosz zsinat kiátkozó ítélete: épp annyira indokolatlan, sőt annál indokolatlanabb lenne az a kívánság, hogy Tolstoit, mikor az az eset bekövetkezik, az orosz hivatalos egyházhoz tartozó pap részesítse szertartásban. Nincs közölve, hogy Andrejevna grófné a metropolitához intézett levelében vajjon fejezett-e ki ilyen ohajt. De ily kívánság a tények állásával összeegyeztethetlen. Mert az kétségtelen, hogy Tolstói gróf az ő vallásos nézeteivel, az egy személyű Istenben való hitével és ember Jézus Krisztussával az orosz egyháztól elszakadt. S hogy mégis az orosz egyház részesítse akárminő szertartásban is, ez ellenmondás lenne mindazzal, a mit a jasznaipoljanai böles életében szóval vallott és könyveiben hirdetett. Övéinek meg kell barátkozni azzal, hogy az ő vallási álláspontjának következményeit teljesen levonják. Franciaországban Alexander Dumas-t, az ifjabbat, kinek nézete a róm. katholicismussal nem egyezett, róm. kath. pap nélkül kísérték végső útjára; Taine, az irodalomtörténetíró felett meghagyása szerint szabadelvű protestáns lelkész mondott beszédet. Oroszország nagy írója esetében sem lenne elfogadható, hogy az orthodox orosz egyház tegyen szolgálatot, ha még hajlandó is lenne erre, mikor Tolstói hitelvi felfogása az orthodox orosz egyházétól annyira különböző.

A protestáns tanárságot az utóbbi harmincz esztendő egészen más viszonyok közzé állította, mint a milyenek az az előttiek voltak. A protestáns tanárnak az anyagi helyzete ma hasonlíthatatlanul jobb annál, mint a milyen régen volt. De éppen annál a körülménynél fogva, hogy helyzetének javulását az államnak köszöni a protestáns tanárság, sajátságos helyzetbe jutott, abba a helyzetbe, hogy állását az állami tanárok szempontjából tekintse-e vagy prot. egyházi szempontból. A protestáns lapokban ismételtelen fel volt említve, hogy az egyházi vonatkozásokat teljesen alárendeli más viszonyoknak, sőt hogy azoktól szabadulni igyekeznek és teljesen az állami iskolák normája szerint törekeshnek a prot. iskolákat berendezni s az egyházat úgy szólva csak kívül állónak tekinteni . . . Hát ez teljesen téves törekvés. A prot.

iskoláknak és tanárságnak az új viszonyok között is mégis csak ugy kell kialakulni, hogy prot. iskolák maradjanak.

Sárdi István. A Sárdi családnak, mely egyházunk történelmében föl van jegyezve, egyik jelesse elhunyt ápr. 8-án. Atyja torozskói pap pap volt s Torozskón tanult először Sárdi István is. A család mindig előszeretettel viseltetett a papi pálya iránt. De az ifju Sárdi egyébre gondolt. Mikor a gymnasiumot végezte Kolozsvárt, arra határozta magát, hogy festő lesz. Egy ideig az akkor Kolozsvárt lakó Vastagh Györgynél dolgozott, azután Boér Gergely tanulótársával, ki a zenére készült, Münchenbe ment. Itt tanulta a festészetet a leghiresebb mesterektől, Düsseldorfban is megfordult, hol akkor Munkácsy már feltűnt volt s közöttük a legmelegebb barátság fejlődött ki. Hazatérve rajztanár lett a kolozsvári állami képezdénél, valamint a tanítónő képezdénél is. Hivatalos kötelességei mellett minden idejét a festészetnek szentelte. Sok sikerült arcképet festett: Kriza, Deák Ferencz, Kossuth, Bem arcképeit, s oltárképeket. Már éppen arra készült, hogy önálló műveket alkosson és részt vegyen a művészi kiállításokon, mikor hirtelen súlyos betegség támadta meg és elvesztette szeme világát. A nagy tudású jeles festőművész pályája be volt végezve. Tizenkét évig viselte a legkeresztényibb türelemmel a világtalanság nyomorát, míg végre a halál szenvedésétől megváltotta.

Gyászshirek: *Énlaki Györfi Ferencz* szentmihályi unitárius pap febr. 18-án életének 48-ik, házasságának 21. évében megszűnt élni. Nehány évig Énlakon paposkodott, azután hirtelen bekövetkezett haláláig Szent-Mihályon. Mint zeneértő sokat tett a vidéken az éneklés emelésére. Bartha Polixena a jó férjét, nagyszámu gyermekei a gondos atyját, hivei a szeretett lelkipásztort siratják az elhunytban. — *Nagy-ernyei Kelemen Imre* kir. telekkönyvvezető életének 64-ik, második házasságának 24-ik évében febr. 27-én Sepsz-Szent-Györgyön jobblétre szenderült. Zajtalan munkásság töltötte be életét. Kelemen Lajos testvérét, Kelemen Anna, dr. Szász Izsákné, Kelemen Árpád, Kelemen Elek és Kelemen Margit, Jeney Aladárné atyjukat gyászolják benne. — *Siménfalvi György*, előbb aljárú, később torozskószentgyörgyi unitárius lelkész, élete 67-ik, papsága 38-ik, házassága 37-ik évében évében elhalt, özvegyet Ferenczi Klárát és két gyermeket, Bertát és Boldizsárt hagyva hátra. Halála rajtok kívül Ferenczi Lajos, felsőrákosi tanítót és Ferenczi Áron medeséri le késztt érinti közelebről. — *Sárdi István* festőművész, áll. tanítóképezdei ny. tanár, egyh. tanácsos ápr. 8-án 59. évében jobb hazába költözött. Neje Balogh Irma, leánya Olga, testvére Sárdi Lőrincz és nagyszámu rokonság fájlalják az elköltözöttet. — *József Miklós* budapesti unitárius lelkészt és családját érzékeny vesztesség találta apósának, Haftl Józsefnek Kisbőren ápr. 11-én történt halálában.

ARANYKÖNYV.

A kükkülli unitárius egyház körben az esperesi vizsgálószerk az 1900. évre vonatkozó vizsgálata alkalmából a következő kegyes adományokat vette jegyzőkönyvére :

Dicsőszentmártonban: Gvidó Béláné úrvacsorai kenyeret adott minden alkalommal s az olvasókör részére járatta az „Unitárius Közlönyt“ (ér 6 kor.) *Gvidó Béla* a betegek részére úrvacsorai bort adott, a papi telken épült kúthoz adott 7 koronát, az olvasókör részére járatta az „Erdélyi gazdát“ (ér 12 kor.) *Dr. Árkossy Gyula* az olvasókör részére járatta a „Vasárnapi Ujság“, „Képes néplap“, „Világ Krónika“ cz. lapokat (ér 16 kor.). *Templomi és urvacsorai persely* pénz begyült 55 kor. 50 fill. Az ifjusági dalkör újévi gyűjtése 55 kor. 80 fill. — *Csapó-Radnóthon* úrvacsorai kenyeret és bort adott minden alkalommal *Egyed József* (évi 4 kor.) — *Magyar-Sároson* id. *D. Pataky László* urvacsorai kenyeret és bort adott minden alkalommal (ér 10 k.) *Sándor Jánosné* Ő méltósága vélnöksége alatt rendezett estély az iskola javára jövedelmezett 256 koronát. *Persely* pénz begyült 39 kor. 28 fill. — *Haranglábbon* *Szathmári István* a vizsgálószerket ellátta, urvacsorai kenyeret és bort adott (ér 16 kor.) *Templom* építésre *Dsztmártonban* gyült 60 kor. *Persely* pénz 2 kor. 74 fill. — *Deésfalván* ifj. *D. Pataky László* urvacsorai kenyeret és bort adott minden alkalommal (ér 10 k.) *Persely* pénz 10 k. 73 f. — *Kükküllő-Széplakon* *Buzogány János* urvacsorai kenyeret és bort adott (ér 8 k.) *Br. Petrichevich Horváth Kálmán* orgona alapra adott 100 koronát. *Persely* pénz 3 k. 92 f. — *Vámos-Udvarhelyen* a hivek adakozása pénz, bor és tengeriben ér 80 koronát. — *Nagy-Teremiben* *Tolvaj Sámuel* ev. ref. vallásu birtokos urvacsorai kenyeret és bort adott, a beszoigáló lelkészt ellátta (ér 20 k.) — *Dombón* *Miklós Sámuel* ifj. urvacsorai kenyeret adott minden alkalommal (ér 4 k.) *Persely* pénz 25 k. — *Mavrosszentbenedeken* *Csiky Farkas* urvacsorai kenyeret és bort adott s a beszoigáló lelkészt ellátta (ér 50 k.) *Persely* pénz 2 k. 46 f. — *Ádmoson* özv. gr. *H. Tholdy Lajosné* urvacsorai kenyeret és bort adott (ér 16 k.) *Persely* pénz 23 k. 51 f. — *Bethlenszentmiklóson* *Nagy Béla* lelkész épület anyagot adott 12 k. értékben. *Nagy Béláné és Udvar Márton* id. 2—2 alkalommal, id. *Érsek Ferenc* 1 alkalommal urvacsorai kenyeret és bort adtak (ér 22 k.) *Ráczi Fílon* adott 4 koronát az egyház közpénztárába. *Érsek Miklós* a templomon 8 k. értékű javitást eszközölt. *Mátyás János* 3 k. értékű kert vesszöt adott. *Özv. Gombocz Jánosné* adományozott egy szó és papi szerk bársony takarót (ér 20 k.) *Persely* pénz 10 k. 12 f.

Szőkefalván *Dsztmártonban* rendezett 3 bál jövedelmezett 961 k. 21 f. *Templom* építésre adakoztak :